

28 735

Oprichting Stichting Actueel Verleden

Nr. 1

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN

Aan de Voorzitters van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Zoetermeer, 17 december 2002

Ter griffie van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen op 17 december 2002.

De wens over de voorgenomen rechtshandeling nadere inlichtingen te ontvangen kan door of namens een van beide Kamers of door ten minste vijftien leden van de Eerste Kamer dan wel dertig leden van de Tweede Kamer te kennen worden gegeven uiterlijk 15 februari 2003.

Het oordeel dat de voorgenomen rechtshandeling een voorafgaande machtiging bij de wet behoeft kan door een van beide Kamers worden uitgesproken uiterlijk op 9 februari 2003 dan wel binnen veertien dagen na het verstrekken van de in de vorige volzin bedoelde inlichtingen.

Bij deze termijnen is rekening gehouden met de recesperiode van de Tweede Kamer

Met deze brief breng ik u op de hoogte van mijn voornemen tot het doen oprichten van de Stichting Actueel Verleden. Hiermee geef ik uitvoering aan artikel 34, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2001.

De oprichting van de stichting vloeit voort uit het plan van aanpak Pilotfase Boulevard van het Actuele Verleden. Het doel van de pilotfase is het beproeven van concepten die in een verkenningsfase door een stuurgroep in opdracht van mijn ambtsvoorganger zijn ontwikkeld. De pilotfase duurt twee jaar. Na de pilotfase zal bekeken worden in hoeverre aan een totaalplan voor een Boulevard van het actuele verleden uitvoering kan worden gegeven. De verdere uitvoering van het totaalplan na de pilotfase is afhankelijk van het dan beschikbare budget. Oprichters van de stichting zijn in ieder geval de Koninklijke Bibliotheek (KB), het Nationaal Archief, het Letterkundig Museum, het Centraal Bureau voor Genealogie, het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie en het Rijksmuseum Amsterdam.

De activiteiten van de stichting worden gedurende de tweejarige pilotfase mede door mij gefinancierd.

Zoals voorgeschreven in artikel 96, tweede lid, van de Comptabiliteitswet 2001 heeft overleg met de Algemene Rekenkamer plaatsgevonden.

Bij deze brief treft u aan:

1. het plan Boulevard van het Actuele Verleden: een initiatief tot verbinding van heden en verleden;¹
2. het plan van aanpak Pilotfase Boulevard van het Actuele Verleden;¹
3. de concept-statuten van de op te richten stichting.¹

Ter toelichting op het voornemen tot het doen oprichten van de Stichting Actueel Verleden ga ik hieronder nader in op:

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

1. de aanleiding en achtergrond van het plan Boulevard van het Actuele Verleden en de oprichting van de stichting;
2. het doel en de opzet van de stichting;
3. de keuze voor de stichtingsvorm en het doen oprichten;
4. de financiële aspecten; en
5. de vormgeving van informatie en sturingsrelaties.

1. Aanleiding en achtergrond van het plan Boulevard van het Actuele Verleden en de oprichting van de stichting.

De Koninklijke Bibliotheek, het Nationaal Archief, het Letterkundig Museum, het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie en het Centraal Bureau voor Genealogie hebben gezamenlijk het idee opgevat voor een nieuw samenwerkingsverband van instellingen dat kennis en informatie over het verleden toegankelijk wil maken om daarmee het historisch besef van de bevolking te bevorderen.

Mijn ambtsvoorganger heeft het idee van de initiatiefnemers omarmd en aan een stuurgroep de opdracht gegeven om een haalbaarheidsstudie te verrichten. Het resultaat van deze studie is neergelegd in het plan «Boulevard van het Actuele Verleden: een initiatief tot verbinding van heden en verleden».

Het plan geeft de ambities van de Boulevard weer:

- het vormen van een cultuurhistorisch centrum dat qua diversiteit van invalshoeken voor de Nederlandse geschiedenis zijn gelijke niet kent. Er kan immers flexibel gebruik gemaakt worden van het aanbod van de Collectie Nederland;
- met de collecties en archieven een breder publiek bereiken, onder meer scholieren, studenten en nieuwe Nederlanders;
- synergiewinst boeken, zowel financieel als inhoudelijk: geen nieuwe superorganisatie maar wel samenwerken in een netwerk van partners, gebruikmaken van gezamenlijke faciliteiten, en uitwisselen van unieke kennis en materiaal.

De Boulevard van het Actuele Verleden kan de samenhang tussen de collecties van de initiatiefnemers aanbrengen. Door nauwe samenwerking met andere instanties kan de Boulevard tevens het knooppunt worden in een netwerk van organisaties die zich richten op het vergroten van het historisch besef. De Boulevard biedt de kans om kennis over het verleden zowel fysiek als digitaal te bundelen. Die expertise is tot nu toe vaak nog verspreid over een groot aantal instellingen in het land. Hoewel archieven en collecties van wetenschappelijke en culturele instellingen steeds vaker ook digitaal beschikbaar zijn, blijft de kennis over het verleden als geheel nog altijd versnipperd. Er bestaat een groeiende behoefte aan een centraal punt waar de verschillende verhaallijnen van de Nederlandse geschiedenis samenkomen. Maar de initiatiefnemers willen meer bereiken dan dit alleen. Door niet alleen de kennis over het verleden te bevorderen maar ook de bezoekers uit te dagen vanuit verschillende, actuele invalshoeken het gesprek met de geschiedenis aan te gaan, wil de Boulevard een belangrijke bijdrage leveren aan actuele maatschappelijke vraagstukken, zoals integratie en multiculturaliteit of het debat over Nederlandse normen en waarden en identiteit. Dit is niet slechts een ambitie van de betrokken instellingen, maar sluit ook aan bij de behoeftes van het onderwijs, de media en de politiek. Kennis van de geschiedenis helpt immers om actuele problemen in de maatschappij beter te begrijpen. Hiermee spelen de initiatiefnemers in op breed gedragen maatschappelijke doelstellingen. Dit initiatief kan aldus een bijdrage leveren aan het vergroten van de maatschappelijke betrokkenheid van burgers bij actuele vraagstukken, juist in een tijd waarin problemen rond

globalisering, inburgering en Europese integratie belangrijke uitdagingen vormen voor de maatschappij.

De haalbaarheidsstudie gaat bij het realiseren van de ambities uit van een realistische benadering en tijdsplanning. Op de weg naar het beoogde virtuele en fysieke centrum is het wenselijk dat de Boulevard eerst een tweejarige pilotfase ingaat. In deze fase ligt de nadruk op het virtuele aspect en op het ontplooiën van activiteiten op verschillende locaties in het land. De aanpak van de pilotfase is beschreven in een plan van aanpak onder de naam: «Pilotfase Boulevard van het Actuele Verleden». De uitvoering van de geplande activiteiten vergt een eigen juridische en zelfstandige entiteit in de vorm van de Stichting Actueel Verleden.

2. Doel en opzet van de Stichting Actueel Verleden

De Stichting Actueel Verleden stelt zich primair ten doel het verleden toegankelijk te maken voor een breed publiek en hiermee het historisch besef te vergroten. Door op een diverse en dynamische manier historische kennis toegankelijk te maken wil de stichting tevens discussie en reflectie stimuleren. Zo kan een belangrijke bijdrage geleverd worden aan het vergroten van de maatschappelijke en politieke betrokkenheid van de burger. Gebeurtenissen, beslissingen en ontwikkelingen uit het verleden hebben immers grotendeels bepaald hoe de wereld er tegenwoordig uitziet. Juist bij actuele debatten, zoals die over normen en waarden, of integratie van nieuwe Nederlanders, kan een interactieve presentatie van het verleden een waardevolle rol spelen.

Om dit doel te bereiken plant de Stichting diverse activiteiten. In de eerste plaats zal ze zich richten op het (laten) ontwikkelen, inrichten en exploiteren van een (interactieve) website. Daarnaast zullen (reizende) presentaties, studiebijeenkomsten, symposia en educatieve projecten worden georganiseerd. Het bureau van de Stichting zal gehuisvest worden in het Nationaal Archief.

Naast deze activiteiten gaat de stichting op zoek naar externe financieringsbronnen voor en wordt de ontwikkeling van de fysieke Boulevard voorbereid. Dit laatste betreft de realisatie van een dynamische presentatie op een vaste locatie in Den Haag. Deze Boulevard moet een ontmoetingsplaats worden waar mensen aan de hand van actuele thema's nieuwsgierig worden gemaakt naar de betekenis van het verleden voor de politieke en maatschappelijke actualiteit. Vanzelfsprekend past deze thematiek uitstekend bij de vestigingsplaats Den Haag als bestuurscentrum van Nederland.

Na de afronding van de pilotfase is er nog een duidelijk moment waarop besloten wordt of de fysieke Boulevard ook daadwerkelijk gerealiseerd moet worden. Dit besluit is onder andere afhankelijk van het beschikbare budget.

De oprichters van de stichting zijn de Koninklijke Bibliotheek, het Nationaal Archief, het Letterkundig Museum, het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie, het Centraal Bureau voor Genealogie en het Rijksmuseum Amsterdam. Zoals vastgelegd in haar statuten zal het bestuur van de stichting gevormd worden door een directie, die zal worden samengesteld door een raad van toezicht. Deze raad van toezicht houdt tevens zicht op het beleid van de directie en de algemene gang van zaken. Daarnaast is er een raad van partners, bestaande uit instellingen die als «partner» een bijdrage leveren aan de uitwerking en financiering van de Boulevard.

3. De keuze voor de stichtingsvorm en het doen oprichten

In het plan Boulevard van het Actuele Verleden is geconstateerd dat binnen het netwerk van instellingen een onafhankelijke organisatie ingebed dient te zijn die in staat is de totstandkoming van de Boulevard te realiseren. De organisatie is verantwoordelijk voor de activiteiten die gericht zijn op het bereiken van het doel van de Boulevard.

De onafhankelijkheid van de organisatie uit zich door het oprichten van een zelfstandige juridische entiteit met een eigen beleid. De beste vorm wordt gevonden in een stichting. De stichtingsvorm sluit aan bij het ideële – not for profit – karakter van de Boulevard en het feit dat de organisatie geen winstoogmerk heeft en geen onderneming drijft.

De feitelijke oprichtingshandelingen worden verricht door de hierboven genoemde instellingen. Van «het doen oprichten van een privaatrechtelijke rechtspersoon door de staat» – als bedoeld in artikel 34, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2001 – is in dit geval sprake omdat zowel de oprichting als toekomstige functioneren van de stichting door een financiële bijdrage van mijn ministerie mogelijk wordt gemaakt.

4. De financiële aspecten

Voor het verrichten van de haalbaarheidsstudie naar de Boulevard van het Actuele Verleden heeft mijn ambtsvoorganger € 1 miljoen beschikbaar gesteld. De studie heeft geresulteerd in het plan «Boulevard van het Actuele Verleden: een initiatief tot verbinding van heden en verleden». De KB is opgetreden als budgethouder. De KB legt in haar jaarverslag aan mij separaat verantwoording af over de besteding van het budget.

Na de afronding van het plan, hebben de vijf initiatiefnemers een subsidieverzoek ingediend voor de uitvoering van een tweejarige pilotfase. Hiertoe is het plan van aanpak Pilotfase Boulevard van het Actuele Verleden ingediend. De totale kosten van de pilotfase zijn begroot op € 1 000 670,-. Van dit bedrag nemen de initiatiefnemers € 200 670,- voor eigen rekening. Voor de dekking van de overige kosten is gevraagd € 200 000,- aan overgebleven middelen voor de opstelling van het plan Boulevard van het Actuele Verleden te mogen herbestemmen en een subsidie van € 600 000,- te mogen ontvangen.

De gevraagde subsidie heb ik in afwachting van de oprichting van de stichting verleend aan de KB. Na de oprichting van de stichting legt de KB aan mij verantwoording af over de besteding van het subsidiebedrag (€ 600 000,-) en de besteding van de overgebleven middelen (€ 200 000,-). Met het bedrag dat dan resteert, zal ik een subsidierelatie aangaan met de Stichting Actueel Verleden.

Over verdere financiering na de afronding van de tweejarige pilotfase kan ik op dit moment geen uitspraken doen.

5. Vormgeving van informatie en sturingsrelaties

Gezien de financiële bijdrage van de rijksoverheid is het passend dat er zorgvuldig naar de vormgeving van de informatie en sturingsrelaties wordt gekeken. Daarbij valt ook aandacht te besteden aan een goede afstemming met de rol en de positie van de andere betrokkenen, in het bijzonder met de andere financiers.

5.1 Algemene uitgangspunten

Heldere en eenduidige belegging van verantwoordelijkheden

- De vorm van de privaatrechtelijke rechtspersoon, een stichting, dient –

naast de overwegingen van paragraaf 3 – vooral ook als de kapstok voor het invullen van de eigen verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid.

- De verantwoordelijkheid voor de richting van de activiteiten en de inhoudelijke resultaten van die activiteiten berust bij het bestuur van de rechtspersoon. Het stichtingsbestuur is verantwoordelijk voor het beleidsmatige en financiële beheer en legt daarover aan mij verantwoording af.
- Gezien de subsidierelatie met de stichting en de voorgaande uitgangspunten berust de verantwoordelijkheid voor het toezicht, d.w.z. het toezien op de verantwoording door de stichting en het nemen van corrigerende maatregelen indien dit nodig mocht zijn, eerst en vooral bij de minister van OCenW. Omtrent haar bevindingen informeert en consulteert zij de medefinanciers.
- De minister benoemt geen eigen vertegenwoordigers in het bestuur van de rechtspersoon (scheiding van uitvoering en toezicht)

De bovenstaande punten worden uitgewerkt in de statuten en in het juridisch instrumentarium zoals beschreven onder punt 5.2.2.

Richting en ruimte

De stichting heeft de ruimte om naar eigen visie te werken binnen de kaders van het plan «Boulevard van het Actuele Verleden: een initiatief tot verbinding van heden en verleden» en het plan van aanpak «Pilotfase Boulevard van het Actuele Verleden».

5.2 Praktische vormgeving

Voor de jaarlijkse verantwoording wordt tussen minister en stichting een cyclus voor de financiële en bedrijfseconomische planning & control ingericht en wordt in goed overleg tevens een beperkte set indicatoren op maat ontwikkeld. Met de stichting maak ik afspraken over de inrichting van de begroting, het jaarverslag, de jaarrekening en de accountantscontrole. Met de indicatoren op maat verschaft de stichting informatie over de doelmatigheid en doeltreffendheid van haar activiteiten. Bij het voorgaande zijn een bestuurlijk, een juridisch en een indicatoreninstrument ondersteunend. De door mij beoogde vormgeving daarvan is als volgt:

5.2.1 Het bestuurlijke instrumentarium

Door de betrokken financiers wordt ten minste twee maal per jaar onderling overleg gevoerd. De minister voert tenminste een maal per jaar een bestuurlijk overleg met het bestuur van de stichting. Ter ondersteuning zal naar bevind van zaken enige malen per jaar technisch en ambtelijk overleg worden gevoerd. Vaste punten van aandacht zijn in elk geval het activiteitenplan, de bedrijfsvoering, alsook de doelmatigheid en doeltreffendheid van de activiteiten.

5.2.2 Het juridische instrumentarium

Aan de stichting wordt subsidie verleend op grond van de Kaderregeling exploitatiesubsidies (Staatscourant 22 mei 2002, nr. 94). De kaderregeling geeft een transparante en gestandaardiseerde set toekenningsvoorwaarden en voorwaarden aangaande de verantwoording. De kaderregeling vindt haar grondslag in de Wet overige OCenW-subsidies (WOOS). Conform artikel 11 van de WOOS, zal afdeling 4.2.8. van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing zijn.

5.2.3 Financiële en bedrijfseconomische planning & control

De cyclus van planning & control tussen de minister en de rechtspersoon bevat de volgende zes elementen:

1. richtlijnen voor de jaarverslaggeving;
2. onderzoek van een onafhankelijke externe accountant m.b.t. de jaarstukken van de instelling;
3. een verklaring van de externe accountant omtrent getrouwheid én rechtmatigheid van het uit de jaarstukken naar voren komende financiële beeld;
4. een controleprotocol als richtsnoer voor de externe accountant en als aangrijpingspunt voor de departementale accountantsdienst (AD);
5. de bevoegdheid van de AD om reviews uit te voeren op de werkzaamheden van de voornoemde externe accountant, en
6. de bevoegdheid van de AD om aanvullend onderzoek uit te voeren n.a.v. bevindingen bij de review.

De inhoud van de richtlijnen en het controleprotocol worden ter kennis gebracht van de andere financiers van de stichting.

Indicatoren

Het toepassen van indicatoren is gericht op een bestuurlijk relevante en vooral ook omvatbare informatievoorziening over de resultaten van de bedrijfsvoering en beleidsuitvoering van de stichting. Ik kies nadrukkelijk voor «de indicator als kapstok voor bestuurlijk gesprek», dus niet voor het formuleren van een uitputtende lijst met technische micro-indicatoren. Een ander belangrijk uitgangspunt is het nastreven van tweezijdigheid en wederzijds goed afgestemde ambitieniveaus: zo mogelijk nog in 2002 worden er met de stichting afspraken gemaakt over de voorlopig te hanteren set indicatoren. Na het eerste jaar van leverantie wordt vervolgens geëvalueerd of de overeengekomen indicatoren het inzicht en de effectiviteit van beleid daadwerkelijk hebben vergroot, en of zij ook daadwerkelijk zijn gebruikt. Op basis van de opgedane ervaringen worden daarna definitieve afspraken gemaakt.

De indicatoren zijn een belangrijk instrument bij de meningsvorming over verdere vervolgstappen na de afronding van de pilotfase.

De Tweede Kamer der Staten-Generaal zal ik tijdig informeren over relevante ontwikkelingen bij de realisatie van de plannen rondom de Boulevard van het Actuele Verleden.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,
M. J. A. van der Hoeven